

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Eerste Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 22
Den Haag

Directie Integratie Europa
Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie

BZDOC-1263270424-59

Datum 4 juni 2021

Betreft Verslag van de NAVO ministeriële bijeenkomst van de ministers van
Buitenlandse Zaken en de ministers van Defensie van 1 juni 2021.

Bijlage(n)

1

Geachte voorzitter,

Hierbij bied ik u het verslag aan van de NAVO ministeriële bijeenkomst van de
ministers van Buitenlandse Zaken en de ministers van Defensie van 1 juni 2021.

De minister van Buitenlandse Zaken,   De minister van Defensie,

Sigrid A.M. Kaag

Ank Th.B. Bijleveld-Schouten

VERSLAG VAN DE NAVO BIJENKOMSTEN VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN DEFENSIE OP 1 JUNI 2021

Op 1 juni vonden achtereenvolgens de bijeenkomsten van de NAVO-ministers van Buitenlandse Zaken en van de NAVO-ministers van Defensie plaats. Minister Kaag en minister Bijleveld namen deel aan de bijeenkomsten, die via videoconferentie plaatsvonden. Tijdens de beide bijeenkomsten bespraken de bondgenoten o.a. de voorstellen van de Secretaris-Generaal van de NAVO (hierna: SG NAVO) om de NAVO toekomstbestendig te houden, het zogenoemde 'NAVO2030-proces'. De bijeenkomst van NAVO-ministers van Buitenlandse Zaken was speciaal ingelast om hen de gelegenheid te geven de SG NAVO, nog voor de Top van 14 juni, sturing te geven met betrekking tot zijn voorgenomen aanbevelingen. De bijeenkomst van NAVO-ministers van Defensie betrof een reguliere bijeenkomst, die vanwege de Top was vervroegd. Tijdens deze bijeenkomst is daarnaast gesproken over afschrikking en verdediging, Afghanistan, NAVO-EU samenwerking, cyber, conflict gerelateerd seksueel geweld en klimaat.

NAVO2030

In veel interventies van zowel ministers van Buitenlandse Zaken als van Defensie klonk optimisme over de trans-Atlantische relatie. Minister Kaag onderstreepte dat het NAVO2030-proces een historische kans biedt om het bondgenootschap "*fit for purpose, relevant, resilient and ready for the future*" te maken en huidige en nieuwe dreigingen het hoofd te kunnen bieden. De notie dat trans-Atlantische eenheid en onderlinge solidariteit noodzakelijk zijn om NAVO toekomstbestendig te houden klonk in veel interventies door.

Ten algemene spraken bondgenoten in beide bijeenkomsten hun steun uit voor de koers van de SG NAVO. De noodzaak voor een aanpassing van het Strategisch Concept aan de hedendaagse en toekomstige dreigingen, werd door alle bondgenoten gedeeld. De gedeeltelijk hernieuwde en nieuwe uitdagingen waarvoor Rusland en China het bondgenootschap plaatsten, vragen om een antwoord. De weerbaarheid van de NAVO en van bondgenoten dient op orde te komen. Eenheid en cohesie vormen volgens veel ministers een van de kernelementen van verdediging en van kracht. Daarom is het essentieel onderlinge consultatie te versterken. Ook refereerden bondgenoten aan het belang van het behoud van een technologische voorsprong. De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken wees in het bijzonder op de veiligheidsimplicaties van klimaatverandering, de (kwaadwillende) toepassing van nieuwe technologieën en misbruik van het cyberdomein.

Tijdens het Commissiedebat over de NAVO met de vaste Kamercommissie van Defensie op 25 mei 2021 heeft de minister van Defensie toegezegd uw Kamer te informeren welk overzicht van Emerging and Disruptive Technologies (EDTs) met de Kamer kan worden gedeeld. Onder EDTs wordt verstaan: 1) data, 2) kunstmatige intelligentie, 3) autonome systemen, 4) ruimte, 5) hypersonische en nieuwe rakettechnologie, 6) kwantumtechnologie en 7) biotechnologie & *human augmentation / enhancement*. De NAVO-bondgenoten beschikken of ontwikkelen per domein verschillende EDTs. Informatie over welke bondgenoot over welke EDTs beschikt is vertrouwelijk.

Het bondgenootschap kan aan veel uitdagingen waarvoor het staat niet alleen het hoofd bieden. De NAVO heeft daarom partners en partnerschappen nodig. De SG NAVO noemde in het bijzonder partners in het Indo-Pacifische gebied, in Zuid-Amerika en in Afrika. De beide Nederlandse ministers onderstreepten daarbij in het bijzonder het belang van een versterkte en ambitieuze NAVO-EU samenwerking en werden daarin door veel bondgenoten bijgevallen.

De SG NAVO presenteerde tijdens de bijeenkomst van de ministers van Defensie de voortgang op het gebied van de 74 projecten van samenwerking tussen de EU en de NAVO. Verschillende ministers noemden in hun inbreng het belang om NAVO-EU samenwerking te versterken. Nederland benadrukte hierbij dat het opvolgen van de voorstellen van de gezamenlijke Nederlands Duitse schriftelijke bijdrage over dit thema hierbij prioriteit moet hebben. Nederland ziet mogelijkheden om de NAVO-EU samenwerking te verbeteren op onder meer het gebied van politieke consultaties, hybride dreigingen, cyberweerbaarheid, klimaat en defensie, alsook disruptieve technologieën, militaire mobiliteit, interoperabiliteit en standaardisatie. De Nederlands Duitse bijdrage is u eerder vertrouwelijk toegekomen, als bijlage bij de geannoteerde agenda van beide bijeenkomsten (Kamerstuk 2021Z08444).

Om uitvoering te kunnen blijven geven aan de drie kerntaken, en om de ambitieuze NAVO2030 agenda ook daadwerkelijk te kunnen uitvoeren, is voldoende financiering nodig. Daarom stelt de

SG NAVO voor het gemeenschappelijk budget te verhogen. Dit was geen punt dat ter besluitvorming voorlag. Wel zal de SG NAVO op de Top een principebesluit over verhoging voorleggen aan Staatshoofden en Regeringsleiders. De precieze omvang en toepassing daarvan zal dan na de Top verder vorm worden gegeven en worden uitonderhandeld. Bij deze bijeenkomsten hebben NAVO-ministers hierover met elkaar gesproken. Beide Nederlandse ministers stelden zich positief-kritisch op en steunden een eventuele verhoging, mits de noodzaak ertoe goed wordt onderbouwd en een verhoging daadwerkelijk een bijdrage levert aan de beoogde versterking.

Tijdens de Top van 14 juni zal de SG NAVO een rapport presenteren inzake lastenverdeling. In het verslag van de Top zal de minister van Defensie een overzicht geven van de Nederlandse defensie uitgaven en de meest recente percentages en brutobedragen, conform de toezegging tijdens het Commissiedebat over de NAVO met de vaste Kamercommissie van Defensie op 25 mei 2021.

Rusland

Ministers waren het met elkaar eens dat het van belang is een heldere koers te blijven varen ten aanzien van Rusland. Zij wezen in beide bijeenkomsten op het zorgelijke en in toenemende mate agressieve gedrag van Rusland in de regio alsmede op de instabiliteit in de regio in het algemeen. Daarbij haalden zij de recente gebeurtenissen met de Ryanairvlucht in Belarus aan als verontrustend voorbeeld van instabiliteit in de regio. Nederland onderstreepte, net als veel andere bondgenoten, het belang van de tweesporenbenadering: naast druk ook het zo veel mogelijk open houden van het dialoogspoor.

Afghanistan

Bondgenoten bespraken ook Afghanistan in beide bijeenkomsten. Alle aan Resolute Support Mission deelnemende landen zijn bezig met de terugkeer van troepen. De VS bevestigden nogmaals dat bondgenoten tot het laatste moment van de *redeployment* kunnen rekenen op de steun van Amerikaanse *enablers* en *force protection* capaciteiten. De ministers van Defensie spraken over de toekomstige relatie van de NAVO met Afghanistan. Het bondgenootschap blijft betrokken bij Afghanistan. Nederland stond stil bij het belang zo veel mogelijk te waarborgen dat de voortuitgang van 20 jaar inzet niet teloor zou gaan. Het is belangrijk dat de toekomstige relatie tussen de NAVO en Afghanistan hieraan bijdraagt. Voortgezette steun aan Afghanistan vereist een overheidsbrede inzet, voorzien van de nodige waarborgen. Het kabinet informeert uw Kamer voor het zomerreces nader over de Nederlandse betrokkenheid bij Afghanistan. De minister van Defensie benadrukte dat de alliantie een morele verantwoordelijkheid draagt voor Afgaans personeel, waaronder tolken, die voor de internationale coalitie hebben gewerkt. Ook riep zij bondgenoten op hun activiteiten om deze groep in veiligheid te brengen, op elkaar af te stemmen.

Afschrikking en verdediging

De ministers van Defensie bespraken de voortgang van de versterking van de afschrikking en verdediging van het NAVO-verdragsgebied door de Alliantie. De SG NAVO en verschillende ministers gingen in hun bijdragen in op de veranderde internationale veiligheidssituatie en benadrukten in die context het belang van afschrikking door en verdediging van de NAVO nu en in de nabije toekomst, alsmede op de lange termijn. Het geagendeerde politiek-militair advies over de versterkte *Deterrence and Defence Posture* is door de ministers aangenomen. Dit advies gaat in op verdere implementatie van het *concept for the deterrence and defence of the Euro-Atlantic Area* (DDA) inbegrepen de initiële versie van *SACEUR's Area-wide Strategic Plan* (iSASP). Nederland steunt de verdere ontwikkeling van het SASP, in het kader van het vermogen van het bondgenootschap om op de juiste plaats en op tijd te kunnen reageren met de benodigde capaciteiten, teneinde de gewenste effecten te kunnen bereiken (*responsiveness*). Het uitgewerkte SASP ligt voor in het volgende politiek-militair advies over de voortgang van versterking van de *Deterrence and Defence Posture* tijdens de NAVO Defensie ministeriële van oktober dit jaar.

Cyber

De ministers van Defensie bespraken de rol van de NAVO in het cyberdomein zoals beschreven in de herziening van het NAVO-cyberbeleid. Bondgenoten benadrukten de noodzaak om cyberveiligheid van de NAVO te versterken. Dit onder meer door het mogelijk te maken om cyberoperaties te koppelen aan bondgenootschappelijke operaties en door het faciliteren van een gemeenschappelijke afschrikking van en respons op kwaadaardige handelingen. Daarnaast benadrukten bondgenoten de rol van NAVO als platform voor het delen van *lessons learned, best practices* en kennis en innovatie in het cyberdomein.

Conflict gerelateerd seksueel geweld

Bondgenoten benadrukten het belang van en het optreden tegen *Conflict-Related Sexual Violence* (CRSV). Zij steunden het nieuwe beleidsdocument op dit gebied. Dit document vormt een aanvulling op reeds bestaande richtlijnen en heeft tot doel om effectieve preventie van en optreden tegen CRSV te verzekeren in alle missies, operaties en activiteiten van de NAVO. Nederland sprak hiervoor expliciet steun uit evenals voor het belangrijke en bredere thema van *Human Security*.

Klimaat

Diverse bondgenoten spraken tijdens hun inbreng in de twee sessies over de impact die klimaatverandering heeft op het werk van de NAVO en de noodzaak om het bondgenootschap hierop aan te passen. Tijdens de aankomende NAVO-top zal hiertoe het klimaat-actieplan worden bekrachtigd. In dit plan zet de SG NAVO uiteen welke stappen de NAVO de komende jaren wil zetten om de groeiende uitdagingen op het gebied van klimaatverandering het hoofd te bieden en welke rol de organisatie kan spelen bij het tegengaan van klimaatverandering.

Tijdens het Commissiedebat over de NAVO met de vaste Kamercommissie van Defensie op 25 mei 2021 heeft de minister van Defensie toegezegd uw Kamer te informeren over de verhouding tussen de ambities van NAVO en het ministerie van Defensie op het gebied van klimaat en energie. Middels onderstaande passage doe ik aan deze toezegging gestalte.

Zowel de Nederlandse krijgsmacht als de NAVO vinden het van groot belang dat de negatieve effecten op natuur en milieu van (militaire) activiteiten zo veel als mogelijk worden beperkt of gemitigeerd. Beide organisaties werken daarom, vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid, aan verdere verduurzaming en energietransitie. De doelstellingen van het ministerie van Defensie zijn recent omschreven in het Plan van aanpak Energietransitie Defensie (Kamerstuk 34919, nr. 74). In dit plan stelt Defensie zichzelf concrete doelen om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen aanzienlijk te verminderen in de periode tot aan 2050, met een tussendoel voor 2030. Over de voortgang bij de uitvoer van plan van aanpak Energietransitie is uw Kamer geïnformeerd in het jaarverslag Defensie (kamerstuk 35 830 X, nr. 1).

Ook NAVO werkt, sinds geruime tijd, aan het verminderen van de effecten van haar activiteiten en operaties op het klimaat. NAVO heeft hiertoe diverse standaarden en richtlijnen ontwikkeld. Deze richtlijnen focussen zich bijvoorbeeld op het effectief omgaan met energie in kampementen en het op duurzame wijze verwerken van afval tijdens inzet. Nederland heeft actief bijgedragen aan het opstellen van deze richtlijnen. In 2014 hebben NAVO-bondgenoten tevens ingestemd met het zogenoemde *Green Defence framework*. Dit initiatief richt zich op het verhogen van de energiezuinigheid en duurzaamheid binnen NAVO. De afgelopen jaren heeft de NAVO tevens stappen gezet om de eigen organisatie, waaronder de hoofdkwartieren, te verduurzamen. Op de aankomende NAVO-top zal naar verwachting het klimaat-actieplan worden bekrachtigd. In dit actieplan wordt uiteengezet welke stappen NAVO de komende jaren wil nemen om de groeiende uitdagingen op het gebied van klimaatverandering het hoofd te bieden, en welke rol de organisatie kan spelen bij het tegengaan van klimaatverandering.